

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยและสิ่งแวดล้อมในนวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว พ.ศ. 2553-2558
An Analysis Of Reflections Of Thai Society And Environment In Green Globe Institution
Awarded Novels During 2010 – 2015

ZHOU YUNYAN¹, รัชนิพร ศรีรักษา²

¹นักศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์
 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสมุทรปราการ 10540
 E-mail: 1591287048@qq.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสมุทรปราการ 10540
 E-mail: sriruksa@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยและสิ่งแวดล้อมในนวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว พ.ศ. 2553-2558 จำนวน 5 เล่มซึ่งมีเรื่องราวกล่าวถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชาวชนบทที่มีความผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่านวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวสะท้อนให้เห็นถึงภาพสังคมไทยและสิ่งแวดล้อมใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ลักษณะที่อยู่อาศัยของคนไทย พบว่า คนไทยในชนบทอาศัยอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและใช้วัสดุจากธรรมชาติเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพพบว่า คนไทยมีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น และคนไทยทางภาคใต้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพชาวประมง อาหารการกิน พบว่า อาหารของคนไทยในชนบทส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบในการทำอาหารที่มาจากธรรมชาติ 2) ด้านวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ในด้านประเพณี พบว่า คนไทยในภาคใต้มีประเพณีเข้าสู่หนตของชาวมุสลิมที่มีเอกลักษณ์แตกต่างจากคนไทยกลุ่มอื่น ด้านความเชื่อพบว่า ชาวเงาะมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องผีที่แตกต่างจากคนไทยกลุ่มอื่นคือ ชาวเงาะเชื่อว่าคนที่เสียชีวิตไปแล้วจะไม่เข้าฝันของคนที่ยังมีชีวิตอยู่ 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรม สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยเป็นคนที่มีน้ำใจ เสียสละและมีความรับผิดชอบ เป็นคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของการดำเนินชีวิตที่ทุกคนต้องมีต่อสิ่งมีชีวิตทั้งมนุษย์และสัตว์

คำสำคัญ: ภาพสะท้อน สังคมไทยและสิ่งแวดล้อม นวนิยาย รางวัลลูกโลกสีเขียว

Abstract

This research aimed to analyze reflections of Thai society and environment in five novels awarded Green Globe Institution Award, during 2010 – 2015. The work studied mainly presented lives of rural Thais whose living was closely bound up with the nature and environment.

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

Three aspects of Thai society relating to environment were found as the following. 1) Ways of life, the living of rural Thais mainly depended on the nature which provided them materials for houses and food. Local environment was a prime factor of careers of people, like most southern Thais were fishermen since their hometowns were surrounded by seas. 2) Culture, particular beliefs and practices were noted, like the circumcision ceremony was important among the southern Muslim Thais; and the Ngou race, in south-bordered provinces, believed passed away relatives would not come in their dreams. 3) Moral, compassion; sacrifice; and responsibilities for humans and all creatures were observed as necessity for living.

Keyword: reflections of Thai society and environment, novel, Green Globe Institution Award

บทนำ

วรรณกรรมเป็นงานเขียนที่เกิดจากการคิดและจินตนาการของผู้เขียนโดยมีสิ่งแวดล้อมกับสังคมเป็นจุดกำเนิด แล้วนำมาเรียบเรียงบอกเล่าเรื่องราว บันทึกข้อมูลสื่อสารออกมาด้วยกลวิธีต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพสังคมในสมัยนั้นอย่างชัดเจน ดังที่ อิงอร สุพันธ์ุณี (2558, น. 21) กล่าวว่า วรรณกรรม หมายถึง หนังสือหรือเอกสารที่ได้ประกอบขึ้นโดยมีชั้นเชิงทางศิลป์ มักเรียบเรียงขึ้นด้วยความหมายที่จะสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ รูปแบบงานเขียนในปัจจุบันจัดเป็นวรรณกรรมทั้งสิ้น ได้แก่ เรื่องสั้น นวนิยาย ร้อยกรอง บทความ บทวิจารณ์สารคดี

วรรณกรรมเป็นผลผลิตของสังคมเพราะนักเขียนสร้างวรรณกรรมจากความรู้สึกนึกคิด ที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมขณะเดียวกันวรรณกรรมก็มีอิทธิพลต่อสังคมในการให้มุมมองแก่ผู้อ่านที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจเป็นกระຈกสะทอนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี เป็นต้น ของสังคมสมัยนั้นอย่างชัดเจน ดังที่ ตรีศิลป์บุณยจร (2547, น. 4-6) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมเป็นเรื่องที่ไม่อาจปฏิเสธได้วรรณกรรมสะท้อนประสบการณ์ชีวิตในยุคสมัยไม่ว่านักเขียนจะจงใจสะท้อนสังคมหรือไม่ก็ตามเป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคมวรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือนักเขียนนักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนาปรัชญา และการเมือง เป็นต้น

วรรณกรรมมีหลายประเภท นวนิยาย เรื่องสั้น นิทาน หนังสือพิมพ์ ก็จัดเป็นวรรณกรรมทั้งสิ้น วรรณกรรมไทยมีกิจกรรมการประกาศให้รางวัลวรรณกรรมอย่างต่อเนื่องจากหลายองค์กร เช่น รางวัลสุภาวดี เทวกุลฯ รางวัลงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ รางวัลแว่นแก้ว รางวัลพานแว่นฟ้า เป็นต้น วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลมีคุณค่าต่อผู้อ่านมาก ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้วิถีชีวิตผ่านเรื่องราวและพฤติกรรมของตัวละครได้รับความสนุกสนานและเพลิดเพลิน และยังสามารถนำไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

รางวัลลูกโลกสีเขียว เป็นรางวัลที่บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ก่อตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผลงานการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของบุคคลและกลุ่มบุคคลที่ทำด้วยร่างกาย แรงใจ และด้วยความมุ่งมั่น พิธีมอบรางวัลลูกโลกสีเขียวจัดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2542 เพื่อถวายเป็นราชสักการะ

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

แต่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในวโรกาสทรงเจริญพระชนมพรรษา 72 พรรษา (คณะทำงานรางวัลลูกโลกสีเขียว, 2551, น. 10)

นวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวเป็นวรรณกรรมที่ผู้เขียนสามารถสะท้อนให้เห็นความผูกพันระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้เขียนใช้กลวิธีการเขียนที่ถ่ายทอดจนมองเห็นภาพของเรื่องราวเหล่านั้นได้ชัดเจน ช่วยกระตุ้นจิตสำนึกความคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของผู้คนในสังคมให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ดังนั้น นวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวจึงมีคุณค่าต่อผู้อ่าน สังคมและกลุ่มคนที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยในฐานะชาวต่างชาติที่ศึกษาสาขาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่องภาพสะท้อนสังคมไทยและสิ่งแวดล้อมในนวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว พ.ศ. 2553-2558 ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจภาพสะท้อนสังคมไทยและสิ่งแวดล้อม จากแนวคิดอันแสดงออกถึงความสำคัญต่อคุณค่า ความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยและสิ่งแวดล้อมในนวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว พ.ศ. 2553-2558

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ คือ นวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว พ.ศ. 2553-2558 และคัดเลือกเฉพาะนวนิยายที่ไม่ใช่เป็นเรื่องจินตนาการ ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวมีจำนวน 5 เล่ม ได้แก่

ลำดับ	ชื่อหนังสือ	ชื่อผู้แต่ง	ปีที่ได้รางวัล
1	ดินแดนซาเลา	วิภู ชัยฤทธิ์	พ.ศ. 2553
2	สายน้ำและชายชรา: เรื่องเล่าจากคอนผีหลวง	วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล	พ.ศ. 2554
3	เด็กชายผู้กล้ากับป่าชายเลน	คารม ธรรมชยาธร	พ.ศ. 2554
4	อาถรรพณ์ทะเลใต้	วินัย เพชรอุไร	พ.ศ. 2554
5	ปฏิบัติการเล็ก ๆ อันยิ่งใหญ่ของ ก.ไม้และใบตอง เพื่อสิ่งแวดล้อม	ธวัชชัย ใจแสน	พ .ศ.2556

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์นวนิยาย (Textual Analysis) โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย
2. ศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

3. รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยและปัญหาสิ่งแวดล้อม
4. นำเสนอคัดเลือกรวบรวมงานที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวระหว่างปี พ.ศ. 2553-2558 ที่ไม่ใช่เป็นเรื่องจินตนาการจำนวน 5 เล่ม ได้แก่ ดินแดนซาเลา สายน้ำและชายชารา: เรื่องเล่าจากคอนผีหลวง เด็กชายผู้กล้ากับป่าชายเลน อารมณ์พละเลไต้ ปฏิบัติการเล็ก ๆ อันยิ่งใหญ่ของ ก.ไผ่และใบตอง เพื่อสิ่งแวดล้อม
5. วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยและสิ่งแวดล้อมจากนวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวระหว่างปี พ.ศ. 2553-2558
6. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

นวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว พ.ศ. 2553-2558 ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพสังคมไทยและสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านชีวิตความเป็นอยู่

นวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวจะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนชนบทที่อาศัยอยู่ท่ามกลางธรรมชาติและเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ อาหารการกิน ทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิดเพราะวิถีการดำรงชีวิตและปัจจัยในการผลิตยังจำเป็นต้องพึ่งพาธรรมชาติ

1.1 ลักษณะที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัย คือ สถานที่ที่คนอาศัยอยู่ ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ที่อยู่อาศัยนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นมากสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในนวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว ส่วนมากจะกล่าวถึงที่อยู่อาศัยของคนไทยในสังคมชนบทที่มีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ และมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายมีความผูกพันการในครอบครัว

นวนิยายเรื่อง อารมณ์พละเลไต้ ได้กล่าวถึง รัชชมีบ้านเล็ก ๆ ตั้งอาศัยอยู่ใกล้ชิดกับทะเล แม้บ้านหลังเล็กและค่อนข้างยากลำบาก แต่สามชีวิตในครอบครัวนี้ก็มีความสุข ดังตัวอย่าง

สามชีวิตพ่อแม่ลูก ซึ่งรู้บทบาทของตนเองดี เขานั่งล้อมวงกินข้าวมีเอียนกันอย่างมีความสุข ท่ามกลางเสียงขับกล่อมจากวิทยุประจำบ้านในเพลง "บ้านเรา" มันเป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของสังคมในครอบครัวเล็ก ๆ ในหมู่บ้านชายทะเล ผ่านไปอย่างเรียบง่ายอีกวันหนึ่ง

(อารมณ์พละเลไต้, 2554, น. 70)

จากตัวอย่างได้สะท้อนให้เห็นว่าชาวไทยภาคใต้อาศัยอยู่ใกล้ชิดกับทะเล ดำเนินชีวิตผูกพันกับท้องทะเลและทรัพยากรธรรมชาติมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและมีความสุขไม่ต้องแข่งขันเหมือนคนที่ใช้ชีวิตในเมือง ใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวอย่างอบอุ่นพร้อมหน้าพร้อมตา ได้อยู่ใกล้ชิดสัมผัสกับธรรมชาติท้องทะเลและหาทรายหาความสุขได้จากธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเป็นวิถีของคนในหมู่บ้านริมทะเลที่เรียบง่ายและสุขสงบ

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

1.2 การประกอบอาชีพ

มนุษย์จำเป็นต้องประกอบอาชีพเพื่อทำมาหากินเลี้ยงตนเองและครอบครัว คนในสังคมไทยมีการประกอบอาชีพแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมของแต่ละชุมชนนั้น

นวนิยายเรื่อง เด็กชายผู้กล้ากับป่าชายเลน ได้กล่าวถึง ป๊ะของอามิงก็เคยเป็นชาวประมงเมื่อว่างจากเรียนแล้ว อามิงก็จะตามน้ำออกเรือไปตามหาปลาที่ทะเล เพื่อหารายได้เพิ่มบ้างสำหรับครอบครัวของตนเอง ดังตัวอย่าง

*ป๊ะของอามิงเคยทำอาชีพประมงที่บ้านโดยอาศัยเรือลำเล็ก ๆ ออกหากุ้งหาลาตามชายฝั่ง เครื่องมือจับปลาเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน...
...“ชาวบ้านที่นี่ส่วนมากมีอาชีพทำประมงชายฝั่ง รายได้มาจากทรัพยากรทางทะเล”...*

(เด็กชายผู้กล้ากับป่าชายเลน, 2554, น. 26, 59)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่าสภาพภูมิประเทศของภาคใต้ล้อมรอบด้วยทะเล ดังนั้นคนที่อาศัยอยู่ทางภาคใต้ส่วนมากอาศัยอยู่ริมทะเลและมีอาชีพเป็นชาวประมงมีรายได้จากทรัพยากรทางทะเล ดังเช่น ป๊ะของอามิงใช้เครื่องมือจับปลาที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านหากุ้งหาลาตามชายฝั่งทะเลแสดงให้เห็นว่าทะเลภาคใต้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างมากและชาวบ้านริมทะเลก็มีการเรียนรู้และพัฒนาเครื่องมือจากภูมิปัญญาของท้องถิ่นเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง

1.3 อาหารการกิน

อาหารการกินเป็นส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์อาหารของแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันตามวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของภูมิภาคนั้น ๆ อาหารที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบจากพืช ผักที่มีอยู่ในธรรมชาติมาเป็นส่วนประกอบสำคัญสำหรับการประกอบอาหาร

ในนวนิยายเรื่องปฏิบัติการเล็ก ๆ อันยิ่งใหญ่ของ ก.ไผ่และใบตอง เพื่อสิ่งแวดล้อมได้กล่าวถึงแม่ของ ก.ไผ่และใบตองที่เตรียมอาหารใส่บาตรตอนเช้าเมื่อพระมาถึงและใส่บาตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว แม่ก็พาก.ไผ่กับใบตองไปเก็บยอดตำลึงและชะอมที่ริมรั้วคันคลองเพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบประกอบอาหาร ดังตัวอย่าง

ใส่บาตรเสร็จแล้ว แม่ ฉั่น และน้องพากันไปเก็บตำลึงและชะอมริมรั้วคันคลองหน้าบ้าน...ตำลึงขึ้นงอกตามแนวรั้วยาวไปคลุมถึงแนวต้นชะอม ยามเช้าน้ำค้างผสมปอยฝนเกาะเป็นเม็ดน้ำบนขอบใบตำลึงกลมใสเล็ก ๆ เวลาเด็ดยอดเม็ดน้ำก็ร่วงพราว แม่บอกว่าเก็บชะอมและตำลึงจะต้องเก็บตั้งแต่เช้าแล้วห่อด้วยใบตองไว้ ยอดตำลึงและชะอมก็จะอ่อน อวบอิมและสดไปตลอด แต่ถ้าหากเก็บตอนสายหรือตอนบ่ายยอดผักจะแก่แข็งไม่น่ากิน...

(ปฏิบัติการเล็ก ๆ อันยิ่งใหญ่ของ ก.ไผ่และใบตอง เพื่อสิ่งแวดล้อม, 2555, น. 26)

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่าวิถีชีวิตของคนในชนบทจะมีความผูกพันกับธรรมชาติทั้งในเรื่องที่อยู่อาศัยและอาหารการกิน วัตถุประสงค์ที่นำมาประกอบอาหารของคนในสังคมชนบทส่วนใหญ่ก็หาได้ตามฤดูกาลและเก็บจากแหล่งธรรมชาติที่อยู่รอบตัว เช่น ยอดอ่อนของผักตำลึง ชะอม ที่หาได้อย่างมากมายในฤดูฝน เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติช่วยลดภาระรายจ่ายของครอบครัว นอกจากนี้ยังทำให้สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกันและเรียนรู้รูปแบบการดำรงชีวิตในท้องถิ่นของตนเองจากประสบการณ์จริง และได้เรียนรู้ว่าธรรมชาติสามารถเป็นที่พึ่งให้มนุษย์ได้เสมอ ขอเพียงมนุษย์ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติอย่างรู้คุณค่าและเหมาะสม

2. ด้านวัฒนธรรม

2.1 ด้านประเพณี

ประเพณีเป็นสิ่งที่นิยมถือประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นแบบแผนชนบธรรมเนียมสะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ประเพณีจึงมีความสำคัญต่อสังคม

นวนิยายเรื่องอาถรรพ์ทะเลใต้ได้กล่าวถึงธวัชพาลูกชายของตัวเองไปร่วมพิธีเข้าสู่หนัดของลูกชายผู้ใหญ่บ้านเวตโอะและเด็กชายสงสัยว่าชาวมุสลิมต้องมีพิธีเข้าสู่หนัดแต่ทำไมของเขาไม่มี ธวัชจึงอธิบายให้ลูกฟังถึงพิธีเข้าสู่หนัดของชาวมุสลิมดังตัวอย่าง

การเข้าสู่หนัด หรือมาโชะยารีของผู้คนที่นี่ มักนิยมทำกันตั้งแต่เด็ก เมื่อมีอายุประมาณ 8-15 ปี ตามโอกาสที่สะดวก แต่ก็มิบัง เช่น บางคนทีพ่อเป็นบาบอ ครูอาจารย์มาจากเมกกะ หรือซาอุดีอาระเบีย ตะวันออกกลาง มักนิยมทำกันตั้งแต่แรกเกิด หรือเด็กวัยอ่อนอายุห้าหรือหกปีก็มี ไม่มีข้อห้ามใดเป็นพิเศษ

การทำมาโชะยารี คือการที่เชื่อกันว่าเขาได้เป็นมุสลิมแล้วเต็มตัวอันเป็นอัตลักษณ์เชิงสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง

(อาถรรพ์ทะเลใต้, 2554, น. 92)

จากตัวอย่างได้สะท้อนให้เห็นว่าการเข้าสู่หนัดของชาวมุสลิมเป็นการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย ความมุ่งหมายอันสำคัญในเรื่องนี้คือเพื่อทำความสะอาดร่างกายเป็นสำคัญเพราะมุสลิมจะสอนให้ร่างกายสะอาดและจิตบริสุทธิ์หลังจากทำพิธีก็แสดงว่าเด็กชายที่ผ่านพิธีได้เตรียมตัวเป็นมุสลิมแล้วการทำพิธีเข้าสู่หนัดของชาวมุสลิมจะไม่มีช่วงเวลากำหนดแน่นอนขึ้นอยู่กับความสะดวก บางคนทำตั้งแต่เกิดบางคนเลือกทำเมื่ออายุ 5 หรือ 6 ขวบแต่ส่วนใหญ่จะทำเมื่ออายุประมาณ 8-15 ปี ประเพณีเข้าสู่หนัดเป็นประเพณีเฉพาะของชาวมุสลิมที่ยึดมั่นและปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

2.2 ด้านความเชื่อ

ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์อันเนื่องมาจากความมั่นใจต่อสิ่งนั้น ๆ ว่าเป็นความจริง ความเชื่อจะเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกสมัย

ในนวนิยายเรื่อง ดินแดนซาเลา กล่าวถึงซาเลาที่หายไปจากหมู่บ้าน และเด็กหญิงโซฮยาได้ฝันถึงซาเลาที่หายไป ซึ่งแสดงว่าซาเลาคนนั้นยังมีชีวิตอยู่เพราะพวกเขาคนเฒ่าคนแก่มีความเชื่อกันว่า คนที่

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

เสียชีวิตจะไม่เข้าฝันคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ดังตัวอย่าง

แต่ก็น่าประหลาดที่เงาะมีความเชื่อต่างจากเราในเรื่องความฝัน พวกเขาเชื่อกันว่าการเดินทางในความฝันนั้นเกิดขึ้นจริงในเวลาที่คุณหลับ และจะเป็นการเข้าไปในความฝันระหว่างคนเป็นกับคนเป็น หรือระหว่างคนกับเทวดาเท่านั้น คนที่ตายไปแล้วจะไม่มาเข้าฝันคนเป็น

(ดินแดนซาเลา, 2552, น. 113)

จากตัวอย่างสะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับความฝันโดยเฉพาะ ชาวเงาะมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องความฝันที่แตกต่างจากคนไทยกลุ่มอื่นคือ ชาวเงาะเชื่อว่าคนที่เสียชีวิตไปแล้วจะไม่เข้าฝันคนที่ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้นเมื่อใครก็ตามที่หายไปแล้วมาเข้าฝัน ก็แสดงว่าคนนั้นยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้

3. คุณธรรมจริยธรรม

3.1 ความมีน้ำใจ

ความมีน้ำใจคือความจริงใจที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองเป็นน้ำใจที่ให้การช่วยเหลือได้ทั้งต่อเพื่อนมนุษย์และต่อสัตว์ที่ได้รับบาดเจ็บ ถือเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญของมนุษย์

ในนวนิยายเรื่องดินแดนซาเลาได้กล่าวถึงครูประเทศที่เข้าไปอยู่กับชาวเงาะและได้เห็นความมีน้ำใจของชาวเงาะต่อสัตว์ป่า เมื่อพบเจอหมีตัวหนึ่งถูกโซ่ล่ามไว้จนเป็นแผลชาวเงาะก็ช่วยรักษาแผลให้หมีตัวนั้นจนปลอดภัยดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ฉันจะไม่ไปจากที่นี่จนกว่าจะรักษาแผลให้มันจนหาย หรือจนกว่าโซ่จะหลุดออกไปจากขาของมัน”

ไม่มีเหตุผลที่ต้องปฏิเสธ เมื่อเงาะผู้ใหญ่ต่างช่วยกันชุมนุมเลาแสดงความมั่นใจว่าสามารถกำราบมันให้อยู่หมัดได้ แล้วในที่สุด ผมก็พร้อมแล้วที่จะปล่อยหมีตัวนั้นออกมาจากคอกที่ขังมันไว้กว่าสามเดือน

(ดินแดนซาเลา, 2552, น. 17)

จากตัวอย่างได้สะท้อนให้เห็นว่าชาวเงาะมีวิธีการดำเนินชีวิตที่ผูกพันอยู่กับป่าจึงถือว่าสัตว์ป่าคือเพื่อนและเป็นสมาชิกหนึ่งของครอบครัว ดังนั้นเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่ชาวเงาะจะต้องช่วยดูแลและป้องกันไม่ให้ใครมาทำร้ายสัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่าเมื่อเห็นสัตว์ป่าได้รับบาดเจ็บก็จะพยายามช่วยรักษาอย่างเต็มที่เป็นการใช้ชีวิตอย่างเกื้อกูลกันระหว่างคนกับสัตว์ป่าและธรรมชาติที่แวดล้อม

3.2 ความเสียสละ

ความเสียสละ คือ การให้ด้วยความเต็มใจและปรารถนาดีต่อผู้อื่น โดยยอมเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ความเสียสละจึงเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่คนในสังคมควรยึดถือเพราะจะช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความเอื้ออาทรต่อกัน

นวนิยายเรื่อง สายน้ำและชายชราได้กล่าวถึง เมื่อสองตาหลานออกไปหาปลาและได้ยินเสียง

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

ระเบิด สองตาหลานคิดว่าเป็นเสียงระเบิดของคนจีนที่จะระเบิดแก๊งเพื่อสร้างเขื่อน ตาได้บอกกับหลานชายว่า ถ้าคนอื่นจะระเบิดแม่น้ำโขง ตาจะเสียสละนำตัวเองไปอยู่บริเวณที่คนจะระเบิดแก๊ง เพื่อปกป้องแม่น้ำโขงและปกป้องสัตว์น้ำ ดังตัวอย่าง

เขาไม่เคยคิดว่าอู๋อินคำจะรักและผูกพันกับแม่น้ำโขงมากมายขนาด ถึงกับยอมตายได้อย่างนี้ ซึ่งมันไม่ใช่การรักษาแก๊งเอาไว้เพื่อตัวอู๋อินคนเดียว เพราะหากเป็นเช่นนั้นจริง อู๋อินก็คงไม่ได้รับประโยชน์ใดๆเลย แต่สิ่งที่อู๋อินคำคิดทำนั้น แกทำให้ทุกคนยังสามารถอาศัยดื่มกินแม่น้ำโขงสายนี้ ได้ตลอดไป

(สายน้ำและชายชรา: เรื่องเล่าจากคอนผีหลวง, 2553, น. 132)

จากตัวอย่างได้สะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขงมีความรักและห่วงใยในแม่น้ำโขง ซึ่งเต็มไปด้วยแหล่งอาหารและที่อยู่ของสัตว์น้ำ ดังนั้นเมื่อเกิดการรุกรานมีการระเบิดแก๊งในแม่น้ำที่ส่งผลกระทบต่อแม่น้ำโขงและสัตว์น้ำ จึงพร้อมที่จะเสียสละตนเองเพื่อปกป้องแม่น้ำโขงที่ตนเองได้อาศัยพึ่งพิง มาตลอดชีวิตไม่ต้องการให้คนอื่นเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบนิเวศลุ่มแม่น้ำโขงแสดงให้เห็นถึงความเสียสละและสำนึกว่ามนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน

3.3 ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบคือ คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกด้วยความสนใจเอาใจใส่ตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียรพยายามอดทนต่ออุปสรรคใด ๆ ที่ขัดข้องมีการทำงานอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

นวนิยายเรื่องอาถรรพ์ทะเลใต้ได้กล่าวถึง ธวัชไม่ค่อยออกทะเลบ่อย จึงหันมาทำงานรอบด้าน เก็บเงินทองเพื่อรับผิดชอบเลี้ยงดูครอบครัวของตนเอง ดังตัวอย่าง

ห้วงเวลานี้ธวัชจึงหันมาทำงานรอบด้าน เสร็จจากงานทะเลก็มาช่วยคณงานเพนต์ผ้าบาติก...เขาต้องทำงานทุกหน้าเพื่อสะสมเงินทอง...วัยนี้ของเขาเป็นเสมือนช่วงชีวิตโคควายที่กรำแดดกรำฝน แต่ถึงเหนื่อยก็ไม่ยอมล้ม เพราะมีภรรยาและลูกเป็นแรงบันดาลใจ

(อาถรรพ์ทะเลใต้, 2554, น.59)

จากตัวอย่างได้สะท้อนให้เห็นว่าความรับผิดชอบต่อครอบครัวเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของการดำเนินชีวิต แม้จะเหนื่อยยากแต่ทุกคนต้องตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียร พยายามอดทนต่ออุปสรรคใด ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมาย ดังเช่น ธวัชที่ต้องอดทนทำงานทุกอย่างแม้จะเหนื่อยยากเพียงใดก็ตามเพื่อหารายได้รับผิดชอบครอบครัว

การอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยและสิ่งแวดล้อมในนวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว พ.ศ. 2553-2558 ผลการวิจัยพบว่าในนวนิยายที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียวได้สะท้อนให้เห็น

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

ภาพสังคมในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจนใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยลักษณะที่อยู่อาศัยของคนไทยพบว่าคนไทยอาศัยอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติมีชีวิตที่เรียบง่ายอยู่กับครอบครัวการประกอบอาชีพพบว่าคนไทยทางภาคใต้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพชาวประมงเพราะสภาพพื้นที่ล้อมรอบด้วยทะเล อาหารการกินพบว่าอาหารของคนไทยในชนบทส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบในการทำอาหารที่มาจากธรรมชาติซึ่งจะแตกต่างกันไปตามฤดูกาลและท้องถิ่น 2) ด้านวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นประเพณีและความเชื่อต่าง ๆ ประเพณีพบว่าชาวมุสลิมมีประเพณีเข้าสู่หน้ตซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญเป็นการทำให้ร่างกายและจิตใจสะอาดบริสุทธิ์มีเอกลักษณ์แตกต่างกับชาวไทยกลุ่มอื่นเชื่อว่าคนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับความฝันที่แตกต่างกัน ชาวเงาะเชื่อว่าคนที่เสียชีวิตไปแล้วจะไม่เข้าฝันคนที่ยังมีชีวิตอยู่ 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรมสะท้อนให้เห็นความมีน้ำใจ ความเสียสละและความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของการดำเนินชีวิตที่ทุกคนต้องมีต่อสิ่งมีชีวิตทั้งมนุษย์และสัตว์ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายตั้งที่ สิทธา พินิจภูวดล (2540, น. 143) กล่าวว่าวรรณกรรมเป็นผลงานของมนุษย์ตั้งนั้นจึงเป็นที่เก็บรวบรวมความคิดความเป็นอยู่และลักษณะสภาพต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไว้ด้วยกันวรรณกรรมจึงกลายเป็นหนังสือที่สามารถสะท้อนภาพสังคมได้วรรณกรรมกับสังคมจึงมีความสัมพันธ์ที่แยกกันไม่ขาดและมีอิทธิพลซึ่งกันและกันและยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ LI JIAJIA (2562) ได้ศึกษาเรื่องภาพสะท้อนสังคมชนบทภาคใต้ในนวนิยายของสถาพรศรีสังข์จึงผลการวิจัยพบว่าภาพสังคมชนบทภาคใต้แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทภาคใต้ที่ผูกพันกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่เรียบง่ายสงบอาหารพื้นบ้านภาคใต้มีรสชาติโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ 2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบทภาคใต้สะท้อนภาพความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรและมีความสุขกับครอบครัว 3) ด้านวัฒนธรรมคนในสังคมชนบทยังดำรงรักษาค่านิยมชนบทธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อแบบดั้งเดิมนอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ SHI WEIHONG (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมของงามพรรณ เวชชาชีวะ ผลการวิจัยมีดังนี้ 1) ชีวิตความเป็นอยู่พบว่า คนไทยอาศัยในชนบทนิยมสร้างบ้านเรือนที่กลมกลืนกับธรรมชาติและประกอบอาชีพที่หลากหลาย 2) วัฒนธรรมไทยพบว่า คนไทยรับประทานทั้งอาหารคาวและอาหารหวานที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ 3) ความเชื่อพบว่า คนไทยมีความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา 4) ด้านครอบครัวพบว่า ผู้ชายไทยเป็นผู้นำที่ต้องรับผิดชอบครอบครัวสมาชิกในครอบครัวมีความรักและผูกพันต่อกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมเยาวชน/เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษามุมมองและแนวคิดของสังคมที่ปรากฏในงานวรรณกรรม
2. ควรศึกษาวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อมและแนวทางแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมเยาวชน/เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว

เอกสารอ้างอิง

- คณะทำงานรางวัลลูกโลกสีเขียว. (2551). *ป่าสร้างชุมชน ชุมชนสร้างป่า หนึ่งทศวรรษรางวัลลูกโลกสีเขียว 2542-2551*. กรุงเทพฯ: สารคดี.
- คารม ธรรมชยาธร. (2554). *เด็กชายผู้กล้ากับป่าชายเลน*. กรุงเทพฯ: พาส แอท ทิน.

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"

- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). *นวนิยายกับสังคมไทย (2575-2500)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย ใจแสน. (2555). *ปฏิบัติการเล็ก ๆ อันยิ่งใหญ่ของ ก.ไม้และใบตองเพื่อสิ่งแวดล้อม*. เชียงใหม่: เชียงใหม่ พิมพ์นิยม.
- สิทธา พิณภูวดล. (2540). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วินัย เพชรอุไร. (2554). *อาถรรพณ์ทะเลใต้*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- วิภู ชัยฤทธิ์. (2552). *ดินแดนซาเลา*. กรุงเทพฯ: ทำดี-ได้ดี.
- วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล. (2553). *สายน้ำแล้งชายชรา : เรื่องเล่าจากคอนผีหลง*. กรุงเทพฯ: มุลินีสตอรี่-สฤษดีวงศ์.
- อิงอร สุพันธ์วณิช. (2558). *วรรณกรรมวิจารณ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- LI JIAJIA. (2562). *ภาพสะท้อนสังคมชนบทภาคใต้ในนวนิยายของ สภาพร ศรีสัจจัง*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- SHI WEIHONG. (2558). *ภาพสะท้อนสังคมไทยในวรรณกรรมของงามพรรณ เวชชาชีวะ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.